

Ocena stanu górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2016-2018 przy wykorzystaniu metody bilansu dochodów publicznych

Evaluation of the situation of hard coal mining in Poland in 2016-2018 using the public income balance method

Dr inż. Piotr Krawczyk*)

Treść: Artykuł jest kontynuacją wcześniejszych prac prowadzonych w Głównym Instytucie Górnictwa w Katowicach nad oceną stanu górnictwa węgla kamiennego w Polsce, które obejmowały lata 2013-2015. Analizy wykonane metodą bilansu dochodów publicznych uwzględniają płatności publicznoprawne ponoszone przez branżę górniczą i jej bezpośrednie otoczenie społeczno-gospodarcze. Metoda bilansu dochodów publicznych w przeciwieństwie do „klasycznej” ekonomii oceniającej działalność gospodarczą na podstawie osiągniętych zysków zakłada, że ilościowym miernikiem interesu społecznego jest dochód publiczny, na który składają się różnego rodzaju daniny publiczne, głównie podatki. W artykule przedstawiono wyniki porównania wysokości kosztów operacyjnych i zysków (strat) generowanych przez spółki węglowe w latach 2016-2018 ze strumieniami pieniężnymi, które w wyniku ich działalności wracają do funduszy publicznych w formie podatków, płatności i innych danin. Wykazano znaczne obciążenie górnictwa daninami publicznoprawnymi oraz wrażliwość tej branży na zmienną koniunkturę na światowych rynkach surowców energetycznych, w tym węgla. Zwrócono również uwagę na szczególne znaczenie branży węgla kamiennego dla polityki społecznej i bezpieczeństwa surowcowego kraju. Uzyskane wyniki analiz wskazują, że polskie górnictwo również w latach niskich cen na rynku węgla przysparza polskiej gospodarce wymierne korzyści. Potwierdza to celowość dalszego funkcjonowania górnictwa w Polsce, jednak przy założeniu prowadzenia efektywnych działań restrukturyzacyjnych, których wynikiem będą niższe koszty produkcji węgla.

Abstract: The paper is a continuation of previous work carried out at the Central Mining Institute in Katowice on the assessment of the situation of hard coal mining in Poland in 2013-2015. The analyzes were made with use of the public income balance method take into account public law payments incurred by the mining industry and its direct socio-economic environment. The public income balance method, in contrast to the „classical” economy assessing economic activity on the basis of profits, assumes that the quantitative measure of public interest is public income, which consists mainly of taxes and parabudgetetic funds. The article presents the results of a comparison of the amount of operating costs and profits or losses generated by coal companies in 2016-2018 with cash flows, which as a result of their activities return to public funds as taxes, payments and other levies. A significant burden of mining with public levies and the industry’s sensitivity to changing economic conditions on global energy commodity markets, including coal, have been demonstrated. Attention was also paid to the special importance of this industry for the social policy and raw material security of the country. The results of the analysis show that Polish mining sector distribute measurable benefits in the years of low prices on the coal market. This confirms the desirability of further functioning of the mining industry in Poland, however, assuming effective restructuring activities that will result in lower costs of coal production.

Słowa kluczowe:

górnictwo węgla kamiennego w Polsce, metoda bilansu dochodów publicznych, płatności publicznoprawne

Key words:

hard coal mining in Poland, income balance method, public payments

1. Wprowadzenie

Po wieloletnim okresie złej sytuacji finansowej, w wyniku utrzymującego się od roku 2011 spadku cen węgla na rynkach światowych, w latach 2017 i 2018 górnictwo węgla kamiennego w Polsce wypracowało dodatni wynik finansowy netto (Agencja 2019). Jednak pod koniec roku 2019 na międzynarodowym rynku obserwowany był spadek cen węgla kamiennego energetycznego i koksowego, które w europejskich portach ARA (Amsterdam, Rotterdam, Antwerpia) były nawet o połowę niższe niż ponad rok wcześniej (www.nettg.pl). Równocześnie, w przestrzeni publicznej stale pojawiają się informacje o olbrzymich kosztach finansowych,

środowiskowych i społecznych funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego w Polsce. Wśród nich zdarzają się nierzetelne i wybiórcze cytowania analiz dotyczących krajowej energetyki bazującej na węglu kamiennym (www.money.pl, Siedlecka i in. 2017). Z tego względu można oczekiwać, że głosy krytyczne wyrażane względem polskiego górnictwa będą się nasilać. Z drugiej strony zapotrzebowanie krajowej energetyki na węgiel powoduje, że konieczne jest poprawienie stanu przedsiębiorstw sektora górnictwa węgla kamiennego i zapewnienie jego dalszego funkcjonowania w perspektywie co najmniej kilkadziesiąt lat.

Artykuł jest kontynuacją analiz stanu górnictwa węgla kamiennego w Polsce wykonanych dla lat 2013-2015 (Krawczyk, Krzemień 2017). Przy wykorzystaniu tej samej metody oceniono kolejny, trzyletni okres obejmujący lata 2016-2018. Wykorzystana w analizach metoda bilansu do-

*) Główny Instytut Górnictwa, Katowice

chodów publicznych opiera się na założeniu, że ilościowym miernikiem interesu społecznego jest dochód publiczny, na który składają się różnego rodzaju daniny publiczne, głównie podatki. W przeciwieństwie do „klasycznej” ekonomii, gdzie przyjętym miernikiem ekonomicznej efektywności produkcji jest zyskowność, metoda ta pozwala na dokonanie szerszej oceny sektora górnictwa węgla kamiennego, z uwzględnieniem strat, które powstaną w finansach publicznych po drastycznym ograniczeniu, czy nawet rezygnacji z wydobycia węgla kamiennego w Polsce. Taka analiza jest szczególnie potrzebna w chwili obecnej ze względu na niestabilną sytuację finansową górnictwa węgla kamiennego w Polsce. Wyniki analizy mogą się okazać przydatne w procesie podejmowania decyzji o dalszym funkcjonowaniu, bądź ograniczeniu wielkości, czy całkowitej likwidacji działalności sektora górnictwa węgla kamiennego. Uzyskane wyniki zostały zestawione z oficjalnymi danymi o kosztach działalności operacyjnej sektora górnictwa węgla kamiennego oraz z wynikiem finansowym netto wypracowanym przez krajowe spółki węglowe.

2. Metoda bilansu dochodów publicznych

Jednym z podstawowych celów prowadzenia działalności gospodarczej jest dążenie do osiągnięcia zysku, czyli nadwyżki przychodów ze sprzedaży towarów i usług nad kosztami ich uzyskania. Popularnym wskaźnikiem wykorzystywanym do porównania efektywności różnych przedsiębiorstw jest tak zwana, rentowność, czyli zdolność przedsiębiorstwa do generowania zysków. W przypadku nierentowności małego przedsiębiorstwa skala oddziaływania na gospodarkę krajową jest znikoma, w przypadku dużych przedsiębiorstw, takich jak przedsiębiorstwa górnicze, ich oddziaływanie jest znacznie bardziej odczuwalne.

W publikowanych pracach przedstawiono inne spojrzenie na problem oceny efektywności przedsiębiorstw górniczych, od strony interesu społecznego (Lisowski 2001, 2002). Autor prac prezentuje metodę bilansu dochodów publicznych (BDP), która poszerza ocenę efektywności przedsiębiorstwa poza wspomniane wcześniej kryterium rentowności. Metoda ta nie jest wskaźnikiem ekonomicznym, ale metodologią dostarczenia dodatkowych informacji wspierających proces decyzyjny, przykładowo, przy wyborze pomiędzy ograniczeniem, wstrzymaniem produkcji, likwidacją kopalni węgla kamiennego lub przyznaniem dotacji budżetowej. Działalność górnicza jest szeregiem powiązanych ze sobą procesów, począwszy od wzbogacania, przetwórstwa, transportu, budowy lub rozbudowy, zaopatrzenia. Jest więc bezpośrednio związana z działalnością innych przedsiębiorstw usługowych, z którymi nawiązana jest współpraca. Decyzję o dotowaniu nierentownej kopalni węgla kamiennego lub jej likwidacji należy podejmować przede wszystkim w oparciu o wskaźniki ekonomiczne, ale dodatkowo należy kierować się innymi miarami, które wpływają na całe otoczenie. Likwidacja przedsiębiorstwa górniczego wiąże się z utratą części dochodów publicznych.

Górnictwo węgla kamiennego jest obciążone obowiązkowymi płatnościami publicznymi, m.in. wpłatami do budżetu (podatek dochodowy, podatek Vat, akcyza, cło, wpłaty z zysku, dywidendy), wpłatami na fundusze celowe (Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), składkami ZUS (emerytalne, rentowe, chorobowe, zdrowotne), opłatami środowiskowymi (za odprowadzanie wód dołowych do cieków, pobór wody pitnej i wody przemysłowej, emisję pyłów i gazów, odprowadzanie wód opadowych lub roztopowych, spalanie paliw w silnikach spalinowych, składowanie odpadów na powierzchni, itp.), podatkami lo-

kalnymi (wpłaty do budżetów gmin górniczych) oraz innymi opłatami (przykładowo za poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin). Rodzaje oraz strukturę obligatoryjnych obciążeń publicznoprawnych górnictwa węgla kamiennego opisano w pracy (Olszowski 2010). Analizę płatności publicznoprawnych polskiego górnictwa węgla kamiennego przedstawiono w pracy (Gawlik i in. 2016).

Metodę BDP można rozpatrywać w postaci uproszczonej, zgodnie z zależnością:

$$d_j \leq k_r x_r + k_a x_a + k_m x_m + k_e x_e + k_u x_u + k_p \text{ zł/Mg} \quad (1)$$

lub w wersji uszczegółowionej, jako:

$$d_j^u \leq \sum_i^n (k_i x_i y_i) + k_p' \text{ zł/Mg} \quad (2)$$

gdzie:

- d_j – jednostkowa dotacja budżetowa do nierentownej produkcji górniczej, uzasadniona względami społecznymi, głównie zapobieganiu bezrobociu, zł/Mg
- k_r, k_a, k_m, k_e, k_u – odpowiednio koszty robocizny, maszyn i urządzeń (amortyzacji), materiałów, energii, usług, zł/Mg
- x_r, x_a, x_m, x_e, x_u – współczynniki określające, jaką część w kosztach ponoszonych przez przedsiębiorstwo górnicze stanowią obciążenia na rzecz funduszy publicznych (budżetowych i parabudżetowych), odpowiednio w kosztach robocizny, maszyn i urządzeń (amortyzacji), materiałów, energii i usług
- k_p – bezpośrednie jednostkowe obciążenia kopaliny na rzecz funduszy publicznych w przedsiębiorstwie górniczym, ograniczającej produkcję (podatki, opłata eksploatacyjna, opłaty środowiskowe, itd., związane z toną produkcji, zł/Mg)
- d_j^u – uszczegółowiona wartość jednostkowej dotacji obliczona na podstawie wyspecyfikowanej listy składników kosztów produkcji górniczej (k_i)
- k_i – składnik kosztu produkcji górniczej dobierany według kryterium możliwości przypisania mu wartości dwóch współczynników: x_i oraz y_i
- x_i – udział w składniku kosztu (k_i), wprowadzanym do analizy, kwot przekazywanych do funduszy publicznych (jak we wzorze (1))
- y_i – współczynnik określający w jakim stopniu zmniejszenie wpływów do funduszy publicznych, wynikające z eliminowanego składnika kosztu (k_i), zostanie skompensowane wpływami z innej działalności podejmowanej przez kadre, która utraciła pracę bądź w przedsiębiorstwie górniczym organizującym produkcję, bądź w przedsiębiorstwie usługowo-zaopatrzeniowym
- n – liczba wprowadzonych do analizy składników (i) kosztu eliminowanej produkcji górniczej
- k_p' – jak we wzorze (1), z uwzględnieniem obciążeń wynikających z przejścia zwalnianej załogi na przedwczesne emerytury, na zasiłki dla bezrobotnych, itp. (Lisowski 2002).

W artykule wykorzystano uproszczoną metodę BDP, przy czym w odniesieniu do płatności publicznoprawnych nie było konieczności szacowania ich wartości na podstawie współczynników. Wykorzystano bowiem bezpośrednio dane z tego zakresu, które są pozyskiwane przez ARPS.A. Oddział w Katowicach w ramach „Programu badań statystycznych statystyki publicznej” – badanie statystyczne „Górnictwo węgla kamiennego i brunatnego” (Agencja 2019).

3. Analizy własne

3.1. Cel i zakres wykonanych analiz

Z punktu widzenia interesu górnictwa węgla kamiennego oraz interesu publicznego, ważna jest przede wszystkim rentowność produkcji węgla, mierzona np. wynikiem finansowym netto spółek węglowych. Taka ocena rentowności, zgodna ze standardami rachunkowości górnictwa, uwzględnia jedynie wpływy i wydatki związane z działalnością spółek węglowych, ale nie obejmuje wpływów i wydatków całego, związanego z górnictwem otoczenia społeczno-gospodarczego. To otoczenie obejmuje zarówno przedsiębiorstwa produkujące materiały i wyroby oraz świadczące usługi na rzecz kopalń, jak i szeroko pojęty sektor usług oraz handlu, z których korzystają pracownicy kopalń. Działalność kopalń uruchamia bowiem cały łańcuch zatrudnienia: pracowników kopalń, pracowników przedsiębiorstw powiązanych z górnictwem, jak i czerpiących przychody z wynagrodzeń pracowników kopalń i ich otoczenia (Lisowski 2002). Ocena rentowności produkcji węgla nie uwzględnia także wpływów i wydatków, korzyści i strat związanych z działalnością górnictwa z punktu widzenia całego kraju, gdyż dochodzą tutaj również aspekty praktycznie niemożliwe do skwantyfikowania w jednostkach pieniężnych, jak np. szkody środowiskowe, czy bezpieczeństwo energetyczne. Tak więc, w przeprowadzonych analizach

podstawowe znaczenie ma założenie, że to co dla górnictwa jest kosztem, to dla innych podmiotów w jego otoczeniu społeczno-gospodarczym jest wpływem umożliwiającym ich funkcjonowanie i rozwój (Bojarski 2000, 2001).

Celem przeprowadzonych analiz jest możliwie dokładne obliczenie płatności publicznych obejmujących podatki, opłaty, składki i inne zobowiązania wobec budżetu państwa, ZUS, funduszy ekologicznych i gmin. Analizami objęto zarówno kopalnie, jak i przedsiębiorstwa z ich bezpośredniego otoczenia gospodarczego. Analizowany okres obejmuje lata 2016-2018.

Ponieważ kompletnej oceny makroekonomicznej nie można dokonać w sposób równie prosty i dokładny jak oceny rentowności w skali mikroekonomicznej, przyjęto następujące ograniczenia co do zakresu wykonanych analiz i długości łańcucha zatrudnienia:

- uwzględniono płatności publiczne realizowane bezpośrednio przez górnictwo węgla kamiennego,
- uwzględniono płatności publiczne realizowane przez przedsiębiorstwa bezpośrednio powiązane z kopalniami: świadczące usługi oraz wytwarzające energię, materiały i wyroby na ich rzecz,
- uwzględniono płatności publiczne związane z wynagrodzeniami pracowników kopalń oraz z wydatkowaniem tych wynagrodzeń na cele bytowe,
- uwzględniono płatności publiczne związane

Tabela 1. Płatności publiczne realizowane przez górnictwo węgla kamiennego w latach 2016-2018
Table 1. Public payments of the hard coal mining industry in Poland, in 2016-2018

Pozycja	L.p.	Dokonane wpłaty należnych płatności w latach [tys. zł]			
		2016	2017	2018	
Razem wydatki związane z pokryciem bieżących zobowiązań publicznych wobec budżetu państwa, ZUS, funduszy ekologicznych i gmin: (w.02+12+13+16+20+21+23+24)	01	5 550 083,8	6 512 501,0	6 255 793,2	
Składki na ubezpieczenia (w. 03+08+09+10+11)	02	2 788 910,5	2 902 565,8	3 146 356,3	
z tego: z tego: z tego: z tego: z tego: z tego: z tego: z tego:	społeczne (w.04+06)	03	2 055 044,3	2 153 593,2	2 333 789,7
	finansowane przez ubezpieczonego	04	886 954,5	897 804,0	951 265,8
	w tym: składka na ubezpieczenie emerytalne	05	641 590,9	624 989,9	678 172,0
	finansowane przez pracodawcę	06	1 168 089,8	1 255 789,2	1 382 523,9
	w tym: składka na ubezpieczenie emerytalne	07	640 965,3	669 159,2	718 671,5
	zdrowotne	08	555 986,9	566 716,0	615 749,4
	FP	09	164 808,5	168 793,9	182 755,9
	FGŚP	10	6 723,7	7 113,3	7 448,5
FEP	11	6 347,1	6 349,4	6 612,8	
Podatek dochodowy od osób fizycznych	12	722 522,7	661 580,8	760 109,6	
Podatek od towarów i usług (do odprowadzenia do urzędów skarbowych) (w. 14+15)	13	1 399 416,7	2 036 828,0	1 711 112,4	
z tego: z tego:	zapłata środkami pieniężnymi	14	1 389 554,3	1 863 056,2	1 709 088,4
	uregulowane przeniesieniem praw majątkowych w trybie art. 66 Ordynacji podatkowej	15	9 862,4	173 771,8	2 024,0
Gminy (w. 17+18+19)	16	302 353,7	338 048,3	303 958,7	
z tego: z tego: z tego:	opłata eksploatacyjna	17	88 717,2	87 721,1	80 203,9
	podatek od nieruchomości	18	193 788,9	223 516,2	202 016,0
	inne podatki i opłaty na rzecz gmin	19	19 847,6	26 811,0	21 738,8
Wpłaty na PFRON	20	92 929,0	91 287,4	94 594,7	
Opłaty i kary na rzecz Narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	21	114 867,1	120 200,8	147 007,0	
w tym: opłata eksploatacyjna	22	58 957,1	55 986,6	52 943,8	
Podatek dochodowy od osób prawnych	23	42 015,9	304 780,9	32 458,5	
Pozostałe zobowiązania publiczne	24	87 068,2	57 209,0	60 196,0	
w tym: w tym: w tym:	wpłata z zysku	25	0,0	0,0	0,0
	podatek akcyzowy	26	41 786,8	43 296,1	45 301,2
	w tym: podatek akcyzowy od węgla	26a	2 021,6	3 136,6	5 839,5

Źródło: (Agencja 2019)

z wynagrodzeniami pracowników przedsiębiorstw bezpośrednio powiązanych z kopalniami oraz z wydatkowaniem tych wynagrodzeń na cele bytowe.

Dalsze wydłużanie łańcucha zatrudnienia (np. na przedsiębiorstwa i pracowników produkujących dobra konsumpcyjne zakupywane przez pracowników kopalń) zwiększałyby błąd oszacowania ponoszonych przez nich płatności publicznoprawnych. Ponadto ich wartość systematycznie maleje wraz z „oddalaniem się” od kopalń, a co za tym idzie, ma coraz mniejszy wpływ na końcowy wynik obliczeń (Krawczyk, Krzemień 2017).

3.2. Rezultaty wykonanych analiz

Wyliczenia płatności publicznoprawnych realizowanych bezpośrednio przez górnictwo węgla kamiennego wykonano przy wykorzystaniu statystyki prowadzonej przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A., oddział w Katowicach (Agencja 2019). ARP S.A. Oddział w Katowicach w ramach prowadzonego monitoringu górnictwa węgla kamiennego gromadzi, agreguje i analizuje dane z wszystkich obszarów działalności krajowego sektora górnictwa węgla kamiennego.

Prowadzona przez ARP S.A. statystyka pozwala na określenie łącznej kwoty wydatków związanych z pokryciem bieżących zobowiązań publiczno- i cywilnoprawnych dokonywanych przez spółki węglowe. Wartości tych płatności za lata 2016-2018 przedstawiono w tabeli 1.

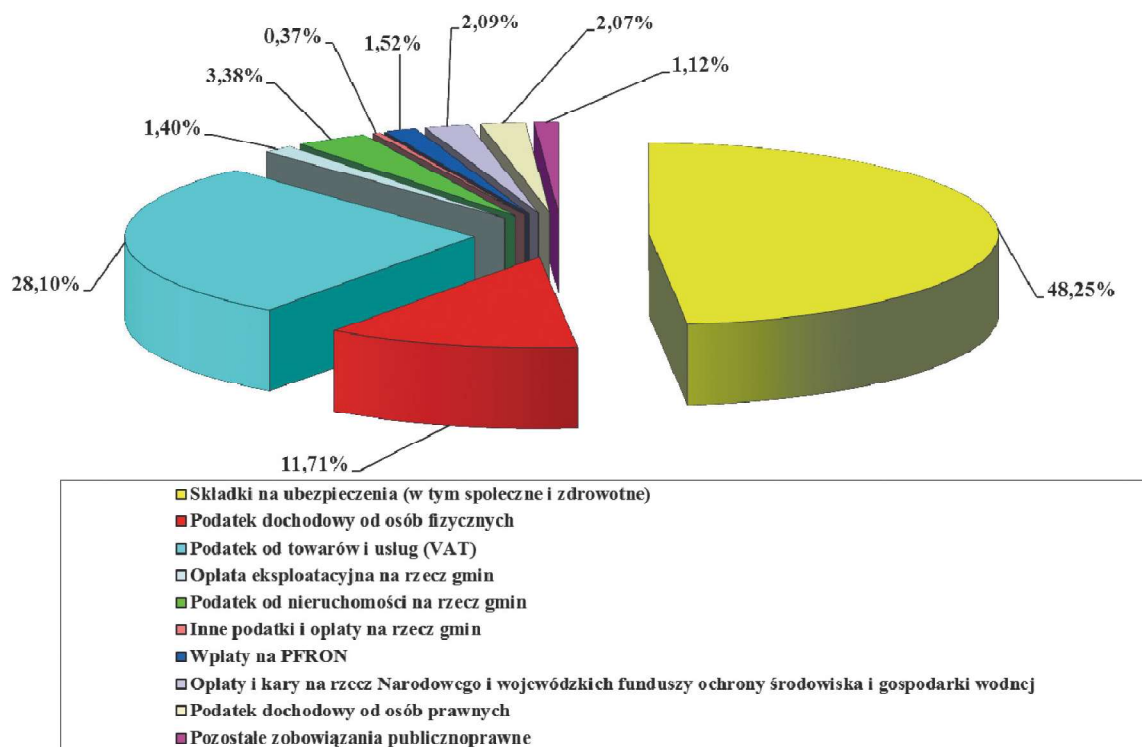
Analizując strukturę płatności publicznoprawnych realizowanych przez górnictwo węgla kamiennego, można stwierdzić, że ich struktura w latach 2016-2018 zmieniła się względem tej z lat 2013-2015 w nieznacznym stopniu (Krawczyk, Krzemień 2017). Główny element stanowią składki na ubezpieczenia - średnio 48,25% ogółu wydatków na te cele. Następnym, istotnym elementem płatności publicznoprawnych jest podatek VAT oraz podatek dochodowy

od osób fizycznych, które w analizowanych latach stanowiły średnio 28,10% i 11,71% sumy tych płatności. Pozostałe koszty stanowią niewielki, maksymalnie kilkuprocentowy udział w strukturze płatności publicznoprawnych.

Na podstawie danych ARP S.A. z zakresu wybranych kosztów rodzajowych działalności operacyjnej oraz nakładów inwestycyjnych w górnictwie węgla kamiennego obliczono wartość płatności publicznoprawnych realizowanych przez przedsiębiorstwa bezpośrednio powiązane z kopalniami. Do tej grupy zaliczają się w szczególności przedsiębiorstwa świadczące usługi oraz wytwarzające energię, materiały i wyroby na ich rzecz. Wyniki obliczeń dla lat 2016-2018 przedstawiono w tabeli 2.

Przy wykorzystaniu danych GUS obejmujących wyniki finansowe podmiotów gospodarczych (Główny ... 2017a, 2018a, 2019a) oszacowano udział płatności publicznoprawnych w wydatkach górnictwa węgla kamiennego. Przy obliczaniu udziału płatności publicznoprawnych posłużono się danymi przychodowymi i kosztowymi w układzie rodzajowym podmiotów gospodarczych. Dla każdej z analizowanych branż wyliczono stosunek kosztów podatków i opłat oraz ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń do przychodów ogółem. Wyniki analizy przedstawiono w tabeli 3.

W artykule zaprezentowano całościowe podejście do zagadnienia obowiązkowych obciążeń publicznych w przedsiębiorstwach górniczych. Ostatecznym etapem analizy było określenie rodzajów oraz wielkości ubytków w dochodach uzyskiwanych przez pracowników przedsiębiorstw górniczych w postaci zobowiązań publicznoprawnych. Na podstawie danych ARP S.A. (Agencja 2019) dotyczących wynagrodzenia brutto, obliczono wartość podatku dochodowego oraz należnych składek odprowadzanych do ZUS przez pracownika. Dalsze analizy przeprowadzono z uwzględnieniem

Rys. 1. Struktura płatności publicznoprawnych realizowanych przez górnictwo węgla kamiennego w oparciu o wartości średnie za lata 2016-2018. Źródło: opracowanie własne na podstawie (Agencja 2019)

Fig. 1. Structure of public payments of the hard coal mining industry based on average values in 2016-2018. Source: own elaboration on the basis of (Agencja 2019)

Tabela 2. Zestawienie wydatków górnictwa węgla kamiennego na usługi obce, zakupy gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne

Table 2. Expenditures of the hard coal mining industry on external services, purchase of fixed investment assets, materials, energy and construction investments

Pozycja		Koszty [tys. zł/rok]		
		2016	2017	2018
Usługi obce:		4 091 314	4 127 921	4 531 786
z tego:	transportowe	736 001	640 944	648 066
	remontowe	711 618	728 696	855 550
	wiertniczo-górniczne	496 578	618 962	697 780
	wynajmu maszyn i urządzeń górniczych	280 304	268 854	338 830
	zwałowania kamienia	75 204	65 659	66 530
	odmetanowania	202 598	193 677	252 220
	uszlachetniania węgla	7 404	6 561	3 587
	inne usługi dot. produkcji węgla	619 368	604 854	645 132
	pozostałe usługi obce	962 238	999 715	1 024 091
Budownictwo inwestycyjne		855 776	883 629	1 325 332
Zakup gotowych dóbr inwestycyjnych		690 496	704 176	1 496 750
Zużycie materiałów		2 268 540	2 347 416	2 561 973
Energia		1 367 061	1 335 481	1 386 474

Źródło: (Agencja 2019)

Tabela 3. Udział płatności publicznoprawnych w przychodach podmiotów gospodarczych

Table 3. The share of public payments in revenues of business entities

Branża	Udział w przychodach [%]		
	2016	2017	2018
Podatki i opłaty			
Ogółem	3,0%	3,0%	3,0%
Górnictwo i wydobywanie	5,7%	5,4%	5,5%
Transport i gospodarka magazynowa	2,2%	2,1%	2,1%
Przetwórstwo przemysłowe	4,1%	4,1%	4,1%
Budownictwo	0,6%	0,5%	0,5%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4,4%	4,7%	5,2%
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia			
Ogółem	2,0%	2,1%	2,1%
Górnictwo i wydobywanie	6,7%	5,8%	6,7%
Transport i gospodarka magazynowa	3,6%	3,6%	3,7%
Przetwórstwo przemysłowe	2,0%	2,0%	2,0%
Budownictwo	2,6%	2,6%	2,4%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	1,5%	1,5%	1,4%

Źródło: (Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

struktury wydatków gospodarstw domowych publikowanej w raportach GUS (Główny ... 2017b, 2018b, 2019b). W analizie uwzględniono obowiązujące, aktualne stawki podatków, opłat i składek (Uchwała 2018, Ustawa 2004, www.finanse.mf.gov.pl, www.zus.pl). Szczegółowe wyliczenia przedstawiono w tabeli 4.

W analogiczny sposób, jak w przypadku wynagrodzeń pracowników kopalń, obliczono płatności publicznoprawne związane z wynagrodzeniami pracowników przedsiębiorstw bezpośrednio powiązanych z kopalniami oraz z ich wydatkami na cele bytowe. Ich wartość obliczono na podstawie przedstawionych w tabeli 2 wydatków górnictwa węgla kamiennego na usługi obce, zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne. Na podstawie danych GUS (Główny ... 2017a, 2018a, 2019a) oszacowano udział wynagrodzeń w tych wydatkach. Wyniki obliczeń przedstawiono w tabeli 5.

Podsumowanie wyników obliczeń strumieni wpływów do funduszy publicznych z tytułu wynagrodzeń pracowników firm świadczących usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego przedstawiono w tabeli 6.

Na podstawie przedstawionych w tabeli 2 wyników obliczeń można stwierdzić, że w analizowanym okresie największy udział w strukturze płatności publicznoprawnych miały wydatki na transport, użytkowanie mieszkania i nośniki energii oraz na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe. Jest to związane nie tylko z wysokością wydatków pracowników i ich rodzin na te pozycje, ale również z poziomem ich opodatkowania. W szczególności dotyczy to wydatków na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe. Na podstawie wydatków górnictwa węgla kamiennego na usługi obce, zakupy gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne, które zostały przedstawione w tabeli 2, wyliczono płatności publicznoprawne związane z podatkami i opłatami odprowadzanymi przez firmy świadczące usługi

Tabela 4. Płatności publicznoprawne związane z wydatkowaniem wynagrodzeń pracowników kopalń na cele bytowe
Table 4. Public payments related to mining expenditure on salaries of employees of mines

Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych	stawka Vat /akcyza/ podatek	2016		2017		2018	
		Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok	Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok	Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok
żywność i napoje bezalkoholowe, w tym:		24,2%	13 793,99	24,3%	14 666,55	24,8%	17 386,44
podstawowe produkty VAT = 5%	4,76%	65,0%	426,79	65,0%	453,78	65,0%	537,94
wybrane owoce, bakalie VAT = 8%	7,4%	20,0%	204,43	20,0%	217,36	20,0%	257,67
inne, np. czekolada VAT = 23%	18,7%	15,0%	386,92	15,0%	411,40	15,0%	487,69
suma	-	100,0%	1 018,13	100,0%	1 082,54	100,0%	1 283,29
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe	-	2,5%	1 425,00	2,4%	1 448,55	2,5%	1 752,67
wyroby tytoniowe, VAT = 23%	18,7%	60,0%	159,88	60,0%	162,53	60,0%	196,65
wyroby tytoniowe, akcyza	32,0%	60,0%	273,60	60,0%	278,12	60,0%	336,51
alkohol, VAT = 23%	18,7%	40,0%	570,00	40,0%	579,42	40,0%	701,07
alkohol, akcyza	50,0%	40,0%	285,00	40,0%	289,71	40,0%	350,53
suma	-	-	1 288,48	-	1 309,78	-	1 584,76
odzież i obuwie	-	5,1%	2 907,00	5,3%	3 198,88	5,4%	3 785,76
VAT = 23%	18,7%	100,0%	543,61	100,0%	598,19	100,0%	707,94
suma	-	100,0%	543,61	100,0%	598,19	100,0%	707,94
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	-	20,8%	11 855,99	20,1%	12 131,59	20,1%	14 091,43
zwolnienie z VAT	0,0%	20,0%	0,00	20,0%	0,00	20,0%	0,00
VAT = 8%	7,4%	40,0%	351,41	40,0%	359,58	40,0%	417,67
VAT = 23%	18,7%	40,0%	886,83	40,0%	907,44	40,0%	1 054,04
podatek od nieruchomości, zł/m ²	2016 - 0,68 2017 - 0,68 2018 - 0,69	0,29%	34,34	0,28%	34,34	0,25%	34,85
akcyza od zużytej energii elektrycznej (średnie zużycie na osobę: 788,3 kWh/rok), stawka w zł/kWh	0,02	0,13%	15,77	0,13%	15,77	0,11%	15,77
suma	-	-	1 288,35	-	1 317,13	-	1 522,32
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	-	5,1%	2 907,00	5,2%	3 138,52	5,7%	3 996,08
VAT=23%	18,7%	100,0%	543,61	100,0%	586,90	100,0%	747,27
suma	-	100,0%	543,61	100,0%	586,90	100,0%	747,27
zdrowie	-	5,3%	3 021,00	5,5%	3 319,59	5,0%	3 505,33
połowa VAT= 8%	7,4%	50,0%	111,93	50,0%	122,99	50,0%	129,87
połowa objęta zwolnieniem	0,0%	50,0%	0,00	50,0%	0,00	50,0%	0,00
suma	-	100,0%	111,93	100,0%	122,99	100,0%	129,87
transport, w tym:	-	8,7%	4 959,00	8,7%	5 250,99	10,5%	7 361,19
- paliwo, w tym:	-	75,0%	3 719,25	75,0%	3 938,24	75,0%	5 520,90
VAT = 23%	18,7%	18,7%	695,50	18,7%	736,45	18,7%	1 032,41
akcyza	27,6%	27,6%	1 024,65	27,6%	1 084,99	27,6%	1 521,01
opłata paliwowa	4,4%	4,4%	161,79	4,4%	171,31	4,4%	240,16
- usługi transportowe, w tym:	-	25,0%	1 239,75	25,0%	1 312,75	25,0%	1 840,30
VAT = 8%	7,4%	100,0%	91,87	100,0%	97,27	100,0%	136,37
suma	-	-	1 973,80	-	2 090,02	-	2 929,94
łącznie	-	5,0%	2 850,00	4,7%	2 836,74	4,0%	2 804,26
poczta polska VAT= 0%	0,0%	20,0%	0,00	20,0%	0,00	20,0%	0,00
pozostałe świadczenia VAT= 23%	18,7%	80,0%	426,36	80,0%	424,38	80,0%	419,52
suma	-	100,0%	426,36	100,0%	424,38	100,0%	419,52
rekreacja i kultura	-	6,9%	3 933,00	6,9%	4 164,58	6,5%	4 556,93
VAT = 5%	4,8%	20,0%	37,44	20,0%	39,65	20,0%	43,38
VAT = 8%	7,4%	40,0%	116,57	40,0%	123,44	40,0%	135,07
VAT = 23%	18,7%	40,0%	294,19	40,0%	311,51	40,0%	340,86
suma	-	100,0%	448,20	100,0%	474,60	100,0%	519,31
edukacja	-	0,9%	513,00	1,0%	603,56	1,0%	701,07
Przyjęto zwolnienie z VAT	0,0%	100,0%	0,00	100,0%	0,00	100,0%	0,00
suma	-	100,0%	0,00	100,0%	0,00	100,0%	0,00
restauracje i hotele	-	4,4%	2 508,00	4,6%	2 776,38	5,0%	3 505,33

cd. Tabela 4.

Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych	stawka Vat /akcyza/ podatek	2016		2017		2018	
		Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok	Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok	Udział w strukturze wydatków, %	Wartość, zł/rok
VAT = 8%	7,4%	75,0%	139,38	75,0%	154,30	75,0%	194,81
VAT = 23%	18,7%	25,0%	117,25	25,0%	129,80	25,0%	163,87
suma		100,0%	256,63	100,0%	284,09	100,0%	358,68
kieszonkowe		1,6%	912,00	1,6%	965,70	1,5%	1 051,60
suma		-	0,00	-	0,00	-	0,00
pozostałe towary i usługi		6,0%	3 420,00	6,1%	3 681,73	6,1%	4 276,50
VAT = 23%	18,7%	100,0%	639,54	100,0%	688,48	100,0%	799,71
suma		100,0%	639,54	100,0%	688,48	100,0%	799,71
wydatki pozostałe (przedmioty osobiste, usługi bankowe, sądowe, ubezpieczenia, matrymonialne, administracji państwowej, itp.)		4,3%	2 451,00	4,2%	2 534,96	4,2%	2 944,48
zwolnienie VAT = 0	0,0%	50,0%	0,00	50,0%	0,00	50,0%	0,00
VAT = 8%	7,4%	25,0%	45,40	25,0%	46,96	25,0%	54,55
VAT = 23%	18,7%	25,0%	114,58	25,0%	118,51	25,0%	137,65
suma		100,0%	159,99	100,0%	165,47	100,0%	192,20
suma VAT			6 903,49		7 270,33		8 695,98
suma akcyza			1 599,02		1 378,87		1 873,28
suma inne			196,13		205,65		275,00
ogółem płatności publiczno prawne na osobę			8 698,64		8 854,86		10 844,27
Stan zatrudnienia w górnictwie, osoby			84 645		82 717		82 843
Ogółem płatności publiczno prawne, zł/rok			736 295 988		732 447 407		898 371 925

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Tabela 5. Udziały wynagrodzeń w przychodach podmiotów gospodarczych

Table 5. The share of the salaries in revenues of business entities

Branża	Udział w przychodach [%]		
	2016	2017	2018
Ogółem	9,0%	9,1%	9,3%
Górnictwo i wydobywanie	21,3%	18,0%	21,1%
Transport i gospodarka magazynowa	15,2%	15,2%	15,6%
Przetwórstwo przemysłowe	8,5%	8,5%	8,8%
Budownictwo	11,7%	11,6%	10,9%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4,7%	4,8%	4,9%

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

Source: own elaboration based on (Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

obecnie na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego. W obliczeniach uwzględniono udziały wynagrodzeń w przychodach podmiotów gospodarczych przedstawione w tabeli 3.

Szczegółowe wyliczenia wpływów do funduszy publicznych z tytułu wynagrodzeń pracowników firm świadczących usługi obecne na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego przedstawiono w tabeli 7.

Analogicznie, jak w przypadku wynagrodzeń pracowników kopalń, wyliczono płatności publiczno-prawne związane z wynagrodzeniami pracowników wykonujących roboty oraz dostawy materiałów i gotowych dóbr inwestycyjnych na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego. Obejmują one zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne. Podsumowanie wyników obliczeń przedstawiono w tabeli 8.

Na podstawie wydatków górnictwa węgla kamiennego na budownictwo inwestycyjne, zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, zużycie materiałów i energię, które zostały przedstawione w tabeli 2, wyliczono płatności publiczno-prawne z tytułu podatków i opłat związanych z robotami i dostawami inwestycyjnymi na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego (zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne) oraz z ubezpieczeniami społecznymi pracowników wykonujących te roboty i dostawy. W wyliczeniach uwzględniono udziały płatności publiczno-prawnych w przychodach podmiotów gospodarczych przedstawione w tabeli 3. Wyniki tych obliczeń przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 6. Płatności publicznoprawne związane z wynagrodzeniami pracowników firm świadczących usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego

Table 6. Public payments related to salaries of employees of companies providing outsourced services to the coal mining industry

Pozycja wydatków	Suma płatności publicznoprawnych w latach, zł		
	2016	2017	2018
żywność i napoje bezalkoholowe	7 965 686	7 357 218	9 100 309
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe	10 080 849	8 901 596	11 238 123
odzież i obuwie	4 253 088	4 065 459	5 020 242
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	10 079 767	8 951 563	10 795 337
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	4 253 088	3 988 753	5 299 144
zdrowie	875 703	835 878	920 974
transport	15 442 663	14 204 363	20 777 291
łącznie	3 335 755	2 884 175	2 974 958
rekreacja i kultura	3 506 664	3 225 475	3 682 604
edukacja	0	0	0
restauracje i hotele	2 007 830	1 930 775	2 543 554
kieszonkowe	0	0	0
pozostałe towary i usługi	5 003 633	4 679 114	5 671 014
wydatki pozostałe (przedmioty osobiste, usługi bankowe, sądowe, ubezpieczenia, matrymonialne, administracji państwowej, itp.)	1 251 722	1 124 575	1 362 967
Suma	68 056 447	62 148 945	79 386 518
- w tym VAT	54 011 578	49 411 139	61 666 444
- w tym akcyza	12 510 408	9 371 186	13 284 158
- w tym pozostałe podatki	1 534 462	1 397 676	1 950 155

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Tabela 7. Płatności publicznoprawne związane z podatkami i opłatami odprowadzanymi przez firmy świadczące usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego

Table 7. Public payments related to taxes and fees paid by companies providing outsourced services to the coal mining industry

Pozycja	Wartości w latach, zł		
	2016	2017	2018
Wartość wynagrodzeń w kosztach usług obcych świadczonych przez firmy zewnętrzne na rzecz górnictwa	640 013 027	588 692 244	713 486 189
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu podatków i opłat odprowadzanych przez firmy świadczące usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego	145 815 679	141 138 330	157 952 087
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu ubezpieczeń społecznych płaconych przez firmy świadczące usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego	177 674 671	165 515 144	199 524 026

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

Tabela 8. Płatności publicznoprawne związane z wynagrodzeniami pracowników firm wykonujących roboty i dostawy inwestycyjne na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego

Table 8. Public payments related to salaries of employees of companies providing investment services and supplies to the coal mining industry

Pozycja wydatków	Suma płatności publicznoprawnych w latach, zł		
	2016	2017	2018
żywność i napoje bezalkoholowe	6 194 468	6 027 998	8 968 161
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe	7 839 312	7 293 356	11 074 931
odzież i obuwie	3 307 389	3 330 958	4 947 342
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	7 925 638	7 395 819	10 643 787
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	3 307 389	3 268 109	5 222 194
zdrowie	680 985	684 861	907 601
transport	12 008 895	11 638 078	20 475 578

cd. Tabela 8.

łącznie	2 594 030	2 513 930	3 664 697
rekreacja i kultura	2 726 936	2 642 732	3 629 128
edukacja	0	0	0
restauracje i hotele	1 561 377	1 581 944	2 506 619
kieszonkowe	0	0	0
pozostałe towary i usługi	3 891 045	3 833 744	5 588 664
wydatki pozostałe (przedmioty osobiste, usługi bankowe, sądowe, ubezpieczenia, matrymonialne, administracji państwowej, itp.)	973 394	921 399	1 343 175
Suma	53 010 859	51 132 929	78 971 876
- w tym VAT	42 001 782	40 634 923	61 503 909
- w tym akcyza	9 756 072	9 310 681	15 542 543
- w tym pozostałe podatki	1 253 005	1 187 325	1 925 425

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017b, 2018b, 2019b)

Tabela 9. Płatności publicznoprawne związane z robotami i dostawami inwestycyjnymi na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego

Table 9. Public payments related to services and supply investment for the coal mining industry

Pozycja	Wartości w latach, zł		
	2016	2017	2018
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu podatków i opłat związanych z robotami i dostawami inwestycyjnymi na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego	230 776 184	236 215 762	311 718 078
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników wykonujących roboty i dostawy inwestycyjne na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego	135 913 555	132 706 895	189 531 363

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2018a, 2019a)

4. Podsumowanie wyników obliczeń i wnioski

Wyliczenia strumieni płatności publicznoprawnych związanych z górnictwem węgla kamiennego w Polsce w latach 2016-2018 podsumowano w tabeli 10. W wyliczeniach ujęto

zarówno płatności ponoszone przez spółki węglowe i ich pracowników, jak i przez podmioty gospodarcze bezpośrednio powiązane biznesowo z kopalniami, tj. świadczące usługi i dostawy na ich rzecz.

Tabela 10. Zestawienie wyników wyliczeń płatności publicznoprawnych związanych z górnictwem węgla kamiennego w Polsce i jego bezpośrednim otoczeniem społeczno-gospodarczym w latach 2016-2018

Table 10. Results of the calculations of public revenues generated by hard coal mining in Poland in 2016-2018

Pozycja	2016		2017		2018	
	Wartość [tys. zł]	Udział	Wartość [tys. zł]	Udział	Wartość [tys. zł]	Udział
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu płatności bezpośrednich ponoszonych przez górnictwo węgla kamiennego, związane z pokryciem bieżących zobowiązań publicznoprawnych wobec budżetu państwa, ZUS, funduszy ekologicznych i gmin	5 550 083,8	78,2%	6 512 501,0	81,1%	6 255 793,2	76,6%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu wynagrodzeń pracowników kopalń	736 296,0	10,4%	732 447,4	9,1%	898 371,9	11,0%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu wynagrodzeń pracowników firm świadczących usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego	68 056,4	1,0%	60 180,0	0,7%	76 900,8	0,9%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu podatków i opłat odprowadzanych przez firmy świadczące usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego	145 815,7	2,1%	141 138,3	1,8%	157 952,1	1,9%

cd. tabela 10

Pozycja	2016		2017		2018	
	Wartość [tys. zł]	Udział	Wartość [tys. zł]	Udział	Wartość [tys. zł]	Udział
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu ubezpieczeń społecznych płaconych przez firmy świadczące usługi obce na rzecz sektora górnictwa węgla kamiennego	177 674,7	2,5%	165 515,1	2,1%	199 524,0	2,4%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu wynagrodzeń pracowników wykonujących roboty i dostawy inwestycyjne na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego (zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne)	53 010,9	0,7%	51 132,9	0,6%	78 971,9	1,0%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu podatków i opłat związanych z robotami i dostawami inwestycyjnymi na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego (zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne)	230 776,2	3,3%	236 215,8	2,9%	311 718,1	3,8%
Wpływy do funduszy publicznych z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników wykonujących roboty i dostawy inwestycyjne na potrzeby sektora górnictwa węgla kamiennego (zakup gotowych dóbr inwestycyjnych, materiałów i energii oraz budownictwo inwestycyjne)	135 913,6	1,9%	132 706,9	1,7%	189 531,4	2,3%
SUMA wpływów do funduszy publicznych tys. zł	7 097 627,2		8 031 837,5		8 168 763,3	
Koszty działalności operacyjnej górnictwa węgla kamiennego, tys. zł	23 455 725,9		25 107 442,2		28 854 384,5	
UDZIAŁ wpływów do funduszy publicznych w kosztach działalności operacyjnej górnictwa węgla kamiennego, %	30,3%		32,0%		28,3%	
Wynik finansowy netto górnictwa węgla kamiennego tys. zł	-3 590,3		2 884 626,2		917 691,6	
SUMA wpływów do funduszy publicznych oraz wyniku finansowego netto górnictwa węgla kamiennego, tys. zł	7 094 036,9		10 916 463,7		9 086 454,9	

Źródło: wyliczenia własne na podstawie (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2017b, 2018a, 2018b, 2019a, 2019b)
Source: own elaboration based on (Agencja 2019, Główny ... 2017a, 2017b, 2018a, 2018b, 2019a, 2019b)

Analogicznie jak w latach 2013-2015 (Krawczyk, Krzemień 2017), dominujący udział w strukturze płatności publicznych związanych z górnictwem węgla kamiennego w Polsce i jego bezpośrednim otoczeniem społeczno-gospodarczym mają płatności bezpośrednio ponoszone przez górnictwo węgla kamiennego. Zaliczają się tu płatności związane z pokryciem bieżących zobowiązań publicznych wobec budżetu państwa, ZUS, funduszy ekologicznych i gmin. W analizowanym okresie ich udział stanowił średnio ok. 78,6% sumy wpływów do funduszy publicznych i był wyższy niż w latach 2013-2015, kiedy to wynosił średnio 77,1%. Wskazuje to na znaczący i rosnący wkład w fundusze publiczne płatności z bezpośredniego otoczenia społeczno-gospodarczego branży górniczej, które w latach 2016-2018 wyniosły łącznie ok. 18,3 miliarda zł.

Uzyskane wyniki wyliczeń wpływów do funduszy publicznych zestawiono z kosztami działalności operacyjnej oraz z wynikami finansowymi górnictwa węgla kamiennego (Agencja 2019). Można zauważyć bardzo duży udział płatności publicznych generowanych przez górnictwo węgla kamiennego i jego bezpośrednie otoczenie społeczno-gospodarcze w kosztach całkowitych branży. W analizowanym okresie, co trzecia złotówka wydana przez spółki węglowe

na swoje bieżące funkcjonowanie wróciła do funduszy publicznych w formie podatków, płatności i innych danin. W latach 2016-2018 widoczna jest jednak tendencja malejąca, do której przyczyniły się głównie zmniejszone wydatki inwestycyjne górnictwa i redukcja wynagrodzeń w branży. Ciekawe wyniki daje również zestawienie sumy wpływów do funduszy publicznych z wynikiem finansowym górnictwa węgla kamiennego. Nawet w roku 2016 płatności publiczne generowane przez górnictwo węgla kamiennego i jego bezpośrednie otoczenie społeczno-gospodarcze były wielokrotnie wyższe od powstałej straty z działalności. Wskazuje to na bardzo duże obciążenie górnictwa płatnościami publicznymi. Przedstawiony rachunek kosztów i korzyści generowanych przez górnictwo węgla kamiennego w Polsce wskazuje, że jego likwidacja nie jest właściwym posunięciem – szczególnie w wieloletniej perspektywie. Światowy rynek surowców energetycznych cechują bowiem cykle koniunkturalne, które skutkują okresowymi wzrostami i spadkami cen. Ponadto, nawet w obliczu unijnej polityki odchodzenia od węgla, nie będzie możliwe szybkie przedstawienie polskiej energetyki na technologie nieemitujące lub emitujące mniej gazów cieplarnianych. Niezbędny jest wieloletni okres przejściowy na inwestycje w nowe jednostki

wytwórcze energii elektrycznej, bazujące na innych paliwach, niż węgiel. W tym czasie krajowe elektrownie węglowe będą potrzebować paliwa, które można pozyskiwać ze złóż krajowych, wspierając w ten sposób polską gospodarkę lub sprowadzać z zagranicy. Przedstawione wyniki analiz wskazują, że nawet w okresie niskich cen węgla na rynkach światowych, korzyści generowane przez sektor górnictwa węgla kamiennego w Polsce znacząco przewyższają koszty jego funkcjonowania. Znaczną część tych kosztów stanowią bowiem daniny publiczne, głównie podatki, z których finansowana jest między innymi polityka społeczna państwa. Nie bez znaczenia jest również wkład sektora górnictwa węgla kamiennego w ograniczanie bezrobocia i bezpieczeństwo surowcowe Polski. Należy jednak podkreślić, że wszelkie inicjatywy mające na celu podtrzymanie działalności polskiego górnictwa węgla kamiennego muszą obejmować głębokie działania restrukturyzacyjne, zmierzające w szczególności do obniżenia kosztów wydobycia węgla.

Praca została zrealizowana w ramach działalności statutowej Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach o numerze 10145019-324.

Literatura

- Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. 2019 - Dane na potrzeby analizy sektora górnictwa węgla kamiennego metodą bilansu dochodów publicznych/ Raport wykonany dla Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach, w ramach Zamówienia UFT\624\SO\9 z 16.05.2019 r. Katowice.
- BOJARSKI W. 2000 - Model zależności pomiędzy działalnością przedsiębiorstwa i instytucji a dochodami ludności i funduszy publicznych. „Ekonomista” nr 2.
- BOJARSKI W. 2001 - Efektywność systemowa przedsięwzięć gospodarczych. Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego. Warszawa.
- GAWLIK L., OLSZOWSKI J., PEPŁOWSKA M. 2016 - Analiza płatności publicznoprawnych polskiego górnictwa węgla kamiennego. „Przeгляд Górnicy” nr 5, s. 39-46.
- Główny Urząd Statystyczny 2017a - Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I-XII 2016. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny 2017b - Sytuacja gospodarstw domowych w 2016 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny 2018a - Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I-XII 2017. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny 2018b - Sytuacja gospodarstw domowych w 2017 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny 2019a - Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I-XII 2018. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny 2019b - Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych. Warszawa.
- KRAWCZYK P., KRZEMIEŃ J. 2017 - Bilans dochodów publicznych kreowanych w polskim górnictwie węgla kamiennego w latach 2013-2015. „Przeгляд Górnicy” nr 1, s. 84-95.
- LISOWSKI A. 2001 - Podstawy ekonomicznej efektywności podziemnej eksploatacji złóż. Wydawnictwo GIG i PWN. Katowice-Warszawa.
- LISOWSKI A. 2002 - Rozszerzona ocena ekonomicznej efektywności przedsiębiorstw – metoda bilansu dochodów publicznych (BDP). „Przeгляд Górnicy” nr 6, s. 12-16.
- OLSZOWSKI J. 2010 - Obligatoryjne obciążenia górnictwa węgla kamiennego w Polsce. „Górnictwo i Geologia”, t. 5, z. 3, s. 87-99.
- SIEDLECKA U., ŚNIEGOCKI A., WETMAŃSKA Z. 2017 - Ukryty rachunek za węgiel 2017. Wsparcie górnictwa i energetyki węglowej w Polsce - wczoraj, dziś i jutro. WiseEuropa. Warszawa.
- Uchwała nr LXI/1245/18 Rady Miasta Katowice z dnia 25 października 2018 r. w sprawie określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości na rok 2019 obowiązujących na terenie miasta Katowice.
- Ustawa z dn. 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. 2004 nr 54 poz. 535).
- www.finanse.mf.gov.pl/strona-glowna
- www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/ukryty-rachunek-za-wegiel-czyli-pan-placi-i,178,0,2423218.html
- www.nettg.pl
- www.zus.pl

Artykuł wpłynął do redakcji – luty 2019
Artykuł akceptowano do druku – 25.03.2020